

جمع‌آوری و شناسایی ژنوتیپ‌های بومی «به» (Cydonia oblonga) دربرخی از نواحی استان اصفهان

فرزانه رضوی^۱، کاظم ارزانی^۲ و علی وزوایی^۳

۱- کارشناس ارشد و محقق بخش باغبانی مرکز تحقیقات کشاورزی استان چهارمحال و بختیاری

۲- استادیار گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

۳- استادیار گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

«به» جزء میوه‌های مناطق معتدله بوده و منشأ آن ایران معرفی شده است. این گیاه دارای منابع ژنتیکی غنی در کشورمان بوده و تاکنون هیچگونه مطالعه شناسایی و جمع‌آوری ژنوتیپ‌ها، در مورد آن در ایران انجام نگرفته است. تحقیق حاضر از سال ۱۳۷۶ تا سال ۱۳۷۷ به مدت ۱۳ ماه در شهرستانهای فلاورجان، نطنز و اصفهان که شهرستانهای عمده کشت و پرورش «به» در استان اصفهان می‌باشند، انجام گرفت. ابتدا تعداد ۹ باغ، انتخاب شده و مطالعات شناسایی مرفولوژیکی در تمام مراحل رشدی گیاه در این باغها انجام گرفت و تعداد ۱۰۹ صفت (که این صفات شامل صفات زایشی و رویشی بودند) در ۴ مرحله رشدی گیاه، یعنی مرحله خواب درخت در اسفند ماه، مرحله گلدهی درخت در اواخر فروردین تا اوایل اردیبهشت، مرحله پس از گلدهی یا تکامل رشد رویشی درخت در اواسط مرداد ماه و مرحله میوه دهی و برداشت میوه در اواخر شهریور و اوایل پائیز بر روی ۱۰۰۰ عدد درخت «به» که هر کدام به عنوان یک ژنوتیپ انتخاب شده بودند، مورد بررسی قرار گرفت و به تدریج در طی مراحل مختلف اندازه‌گیری و نمونه‌برداری، تعدادی از درختان یا صفات نامطلوب حذف شده و پس از بررسی و مطالعه تمامی صفات در مراحل مختلف رشدی، این ژنوتیپ‌ها به وسیله تجزیه آماری کلاستر یا خوشه‌ای، براساس میزان تشابه آنها در صفات اندازه‌گیری شده، گروه‌بندی شدند و نهایتاً پس از حذف تعدادی از ژنوتیپ‌های مشابه که در واقع بعنوان یک ژنوتیپ در نظر گرفته شدند، تعدادی از ژنوتیپ‌ها باقی ماندند که ۷ ژنوتیپ در بین آنها برجسته و متمایز بودند که صفات آنها به صورت کامل معرفی شد.

این ژنوتیپ‌ها عبارتند از:

«به» باغ کومه یا ژنوتیپ MMM1، «به» ترشه نطنز یا ژنوتیپ LL6، «به» گل سفید باغ کرمانی یا ژنوتیپ CC3، «به» گل سفید باغ جلوه یا ژنوتیپ BB6، «به» گلابی شکل یا ژنوتیپ GGGGG، «به» کوزه‌ای نطنز یا ژنوتیپ LL9 و «به» ته صاف یا ژنوتیپ Z1.